

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1925.

Första kammaren.

Nr 30.

Onsdagen den 13 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Föredrogos och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 225, angående godkännande av en mellan Sverige och Finland den 9 maj 1925 avslutad konvention angående renar i gränsområdena m. m.; och

nr 226, med förslag till lag innefattande bestämmelser i anledning av konventionen den 9 maj 1925 mellan Sverige och Finland angående renar i gränsområdena.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets utlåtande nr 20, statsutskottets memorial nr 86 och utlåtande nr 87 samt bevillningsutskottets betänkanden nr 37—39.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 75, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter jämte en i ämnet väckt motion.

Anslag till tuberkulossjukvårdsanstalter.

Uti den till riksdagen den 2 januari 1925 avlåtna propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov för budgetåret 1925—1926 hade Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln (punkt 65) föreslagit riksdagen att

dels till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för sagda budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 325,000 kronor,

dels ock medgiva, att till utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. vid kronprinsessan Victorias kustsanatorium vid Barkåkra finge av Kungl. Maj:t beviljas föreningen för skrofulösa barns vård ett bidrag av högst 95,250 kronor, att utgå av nämnda anslag i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande bidrag från anslaget gällande grunder och på de villkor i övrigt, som kunde av Kungl. Maj:t bestämmas.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herr *E. Björnsson* väckt motion (nr 97), vari hemstälts, att riksdagen måtte till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1925—1926 med höjning av det av Kungl. Maj:t i årets statsverksproposition under femte huvudtiteln, punkt 65, begärda anslaget anvisa ett extra reservationsanslag av 435,000 kronor, varav skulle få användas högst 110,000 kronor som bidrag till stiftelsen Solhem för uppförande i Borås av ett tuberkulossjukhus för barn.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning

Anslag till
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.
(Forts.)

och med avslag å herr Björnssons berörda motion, i vad densamma skilde sig från Kungl. Maj:ts förslag,

a) till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra reservationsanslag av 325,000 kronor; samt

b) medgiva, att till utförande av vissa byggnadsarbeten m. m. vid kronprinsessan Victorias kustsanatorium vid Barkåkra finge av Kungl. Maj:t beviljas föreningen för skrofulösa barns vård ett bidrag av högst 90,000 kronor, att utgå av nämnda anslag i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande bidrag från anslaget gällande grunder och på de villkor i övrigt, som kunde av Kungl. Maj:t bestämmas.

Reservation hade anmälts av herrar *A. F. Vennersten* och *Oscar Olsson*, vilka dock ej antytt sin mening.

På framställning av herr talmannen beslöts att utlåtandet skulle företagas till avgörande punktvis.

Punkten a).

Herr Vennersten: Herr talman, mina herrar! Vid detta betänkande har jag och en annan ledamot av utskottet låtit anteckna en blank reservation. Ändamålet härmed har varit att för kammaren klargöra, huru det ärende ligger, som behandlas i den av min länskamrat, herr Björnsson, väckta motionen.

Denna motion har utskottet visserligen icke kunnat tillstyrka, men den har rönt en så välvillig behandling, att jag tager för givet, att motionären i likhet med mig är synnerligen tacksam mot utskottet för det sätt, varpå utskottet trots vissa formella svårigheter behandlat motionen.

I utskottets motivering anføres, att »utskottet icke kunnat undgå att finna de skäl, motionären anført till stöd för sitt förslag, behjärtansvärda, och synes sålunda utskottet framställningen värd beaktande».

Det formella skäl, som hindrat utskottet att taga konsekvenserna av detta uttalande ligger uti att, som utskottet framhåller, ifrågavarande anslag står till Kungl. Maj:ts förfogande. Utskottet tillägger: »Vid sådant förhållande läser frågan om bidrag till förevarande byggnadsföretag först böra i vanlig ordning prövas av Kungl. Maj:t som icke torde underlåta, att, därest en av stiftelsen gjord framställning i ämnet skulle anses förtjänt av beaktande, taga hänsyn härtill vid äskande av anslag för budgetåret 1926—1927.»

Då det är av synnerlig vikt, att vederbörande i den här ifrågavarande stiftelsen få klart för sig den verkliga innebörden i detta statsutskottets uttalande och då jag är förvissad om, att Kungl. Maj:t i likhet med utskottet kommer att finna den framställning, som motionären gjort, behjärtansvärd, har jag, herr greve och talman, velat anföra detta för att vederbörande må få en riktig uppfattning av den bindande innebörden i utskottets uttalande. Samtidigt ber jag få tillkännagiva, att jag icke har något annat yrkande att framställa än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkten b).

Utskottets hemställan bifölls.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial nr 31, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om utskottets betänkande nr 28, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 14 och 24 §§ i förordningen angående försäljning av pilsnerdricka.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets memorial nr 32, med förslag till ändring av rubriken 1924 i gällande tulltaxa, bifölls vad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 14 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning; och

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till lag angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift, dels ock till lag angående anlåtande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av väckt motion, I: 155, angående utredning rörande ordnandet av befälsutbildningen för den svenska handelsflottan m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt;

och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Föredrogs ånyo första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion, I: 139, om utredning rörande vissa åtgärder för beredande av ökat antal vårdplatser å sanatorierna i riket. *Om ökat antal vårdplatser å sanatorierna.*

I en inom första kammaren väckt och till dess andra tillfälliga utskott hänvisad motion nr 139 hade herr *Rune* m. fl. hemställt, att riksdagen ville besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla,

1) att den i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 1 oktober 1924 omförmälda, åt byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen uppdragna utredningen, huruvida icke kostnaderna för uppförande av allmänna sjukvårdsanstalter skulle kunna nedbringas genom en rationell begränsning av utrymmesbehovet m. m., måtte särskilt med hänsyn till sanatorierna även omfatta frågan, i vilken grad måtten på den s. k. luftkuben för sjuksalarna därstädes kunde sänkas utöver vad medicinalstyrelsen hittills medgivit, och i stället golvytan per patient i sjuksalarna bliva det normgivande för sjuksalarnas högsta beläggning, därvid dock de nu gällande bestämmelserna för måtten på golvytan jämväl borde kunna nedsättas, och

2) att Kungl. Maj:t måtte föranstalta därom, att utredningen skedde skyndsamt, för att genom nya bestämmelser i ämnet vård måtte kunna snarast beredas ytterligare en hel del av tuberkulos lidande, vilka nu avvaktade plats å sanatorierna.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att första kammaren för sin del måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t an-

Om ökat antal vårdplatser å sanatorierna. hålla, att frågan, huruvida icke ökat antal patienter skulle kunna mottagas å tuberkulossjukanstalterna, gjordes till föremål för en allsidig och förutsättningslös utredning.

(Forts.)

Herr **Jeansson**: Herr greve och talman! Då jag är en av motionärerna i detta ärende, skall jag be att få yttra några ord.

Anledningen till vår motion är, att vi önska, att åtgärder måtte vidtagas för att bereda ett ökat antal platser vid lungotssanatorierna, där gällande bestämmelser föreskriva ett visst antal kubikmeter luft för varje patient, nämligen 20 kubikmeter.

Vi ha nu tänkt oss, att en lättnad i dessa bestämmelser skulle kunna göras så, att antalet kubikmeter nedsättes, på det att flere patienter skulle kunna ligga i varje rum.

Vad som närmast föranlett vår motion är de förhållanden, som råda å Kalmar läns sanatorium i Målilla. Där är det så, att i rektangulära rum 5 sängar äro placerade, 3 vid ena väggen och två vid den andra. Det råder en stor brist å vårdplatser i våra trakter, och därför har sjukhusstyrelsen med överläkaren i spetsen gått in till medicinalstyrelsen och begärt, att ytterligare en säng skulle placeras på den sidan av varje sjuksal, där det endast stå 2 sängar. Medicinalstyrelsen har emellertid stött sig på gällande föreskrifter och svarat nej.

Nu menar överläkaren och styrelsen, att, då fönstren stå öppna dag och natt, det icke spelar någon stor roll, om luftkuben nedsättes från 20 till 18 kubikmeter. Det blir tillräckligt med luft ändå, luft, som kommer utifrån genom de öppna fönstren. Men gällande författningar hindra från att göra ändring i detta avseende.

Då nu utskottet varit så välvilligt, att det tillstyrkt en utredning, har jag närmast begärt ordet för att vädja till medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen, vilka i händelse utskottets hemställan bifalles komma att företaga utredning i ärendet, att icke vidhålla sin uppfattning utan pröva, huruvida icke ett tillmötesgående i den riktning vi begärt skulle kunna göras, enär ett sådant tillmötesgående skulle lända till stort gagn och välsignelse. Endast på Kalmar läns sanatorium skulle härigenom kunna beredas 19 nya platser.

Herr greve och talman! Jag har intet annat yrkande att göra än om bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt; och skulle jämlikt § 63 riksdagsordningen detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas andra kammaren.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften.

Vad utskottet i detta betänkande hemställt bifölls.

Ang.
skyldighet att
lösa ordens-
utnämningss-
brev.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 34, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående skyldighet för svenska medborgare, som mottaga utnämning till riddare och kommendörer av ordnar, att lösa utnämningssbrev och erlægga härför stadgad stämpelavgift.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 137, hade herr *Rosén* hemställt, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana bestämmelser, att de svenska

medborgare, som mottoge utnämning till riddare och kommandörer av de särskilda ordnarna, ålades skyldighet att lösa utnämningensbrev och erlægga härför stadgad stämpelavgift.

*Ang.
skyldighet att
lösa ordens-
utnämningens-
brev.
(Forts.)*

Utskottet hade i det nu föredragna betänkandet av angivna orsaker hemställt, att herr Roséns förevarande motion, I: 137, om utredning och förslag angående skyldighet för svenska medborgare, som mottoge utnämning till riddare och kommandörer av ordnar, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana bestämmelser, att svenska medborgare, som mottoge utnämning till riddare och kommandörer av de särskilda ordnarna, ålades skyldighet att lösa utnämningensbrev och erlægga härför stadgad stämpelavgift, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade avgivits av, utom annan,

herrar *Johan Bergman, Johansson* i Kullerstå, *Lövgren* i Nyborg, *Björnsson, Alexis Björkman, Wahlmark, Björklund* och *Ericson* i Boxholm, vilka yrkat, att utskottet måtte hemställa, att riksdagen, med bifall till förevarande motion I: 137 av herr Rosén, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag till sådana bestämmelser, att svenska medborgare, som mottoge utnämning till riddare och kommandörer av de särskilda ordnarna, ålades skyldighet att lösa utnämningensbrev och erlægga härför stadgad stämpelavgift.

Herr Rosén: Herr talman! För ett par år sedan framlade Kungl. Maj:t förslag om förhöjning av åtskilliga stämpelsatser. I samband därmed väcktes inom denna kammare en motion om att gällande stämpelsatser å utnämningensbrev för riddare och kommandörer av de särskilda ordnarna skulle, liksom åtskilliga andra stämpelsatser, fördubblas. Bevillningsutskottet avstyrkte motionen under åberopande av att det vore sällsynt, att de som utnämns till riddare eller kommandörer utlöste sina utnämningensbrev. I en vid betänkandet fogad reservation yrkade emellertid 8 av utskottets ledamöter bifall till motionen om fördubbling av stämpelsatserna å utnämningensbrev för riddare och kommandörer, vilket yrkande blev av riksdagen bifallet. Reservanterna uttalade den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skulle vidtaga åtgärder för att de som utnämns till riddare eller kommandörer måtte bli skyldiga att lösa sina utnämningensbrev. Sådana åtgärder hava emellertid icke vidtagits, och det är på grund härav som motion nu väckts om utredning och förslag till åtgärder i angiven riktning.

Utskottet har avstyrkt motionen med en motivering som förefaller något egenomlig. Det säges bl. a.: »Säkerligen skulle nämligen den stora kostnaden avhålla mången från att mottaga ordensutnämning. Någon avsevärd inkomstökning skulle efter all sannolikhet icke komma att tillföras statsverket.»

Jag har icke den tron, att det skulle komma att avhålla mången. Det är en känd sak, att i vissa fall en orden, till och med en enkel vasatrissa, betalas med ganska stora belopp på så sätt, att den som har åtrå efter en sådan dekoration skänker ett belopp till något välgörande ändamål, till en from stiftelse eller dylikt. I ett fall har en ordensdekoration »betalts» med 750,000 kronor, vilket visar, att det är en eftersökt vara.

Det är icke någon blygsam inkomst, som utskottet beräknar, att staten skulle få av dessa stämplor. Med det antal riddare och kommandörer som nu produceras i landet skulle inkomsten bli icke mindre än 100,000 kronor. Då vi ibland sitta här och pruta på hundralappar, förefaller det mig, som om det skulle vara bra att ha dessa 100,000 kronor. I allmänhet äro ju icke folk glada åt att få betala skatt av något slag, men i detta fall tror jag, att de flesta med nöje skulle betala stämpeln!

För övrigt tror jag, att ingen stor skada skedde, om antalet riddare och kommandörer skulle i någon mån begränsas. Det gjordes en gång för ett 50-tal år sedan inom statsrevisionen av ett par statsrevisorer anmärkning mot, att staten

Ang.
skyldighet att
lösa ordens-
utnännings-
brev.

(Forts.)

icke fick den inkomst den hade rättighet att få genom stämpel å riddare- och kommandörsbrev. Det förhöll sig kanske på den tiden inom statsrevisionen — jag vet icke — på samma sätt som det nu förhåller sig inom bevillningsutskottet, att det finnes gott om riddare och kommandörer, som icke vilja vara med om åtgärder i nu föreslagna riktning.

Om man går ett stycke tillbaka och tittar i gamla handlingar, finner man, att det omedelbart efter dessa ordnars instiftande ansågs lämpligt att genom dem tillföra staten inkomster. Ett par år efter serafimerordens instiftande utfärdades en förordning, varigenom bestämdes, att staten skulle tillföras vissa stämpelavgifter å kommandörs- och riddarbrev. Det bestämdes då, att en serafimerriddare skulle för sitt brev betala 100 daler silvermynt, en kommandör av svärdsorden 50 daler silvermynt o. s. v. År 1770 höjdes dessa stämpelsatser med 50 %, vilket ansågs nödvändigt för statsverkets understöd och därför att stämpelsatserna skulle drabba dem, för vilka förhöjningen vore minst kännbar.

1803 fann Kungl. Maj:t nödigt påbjuda, att alla skrifter och handlingar, som anfördes i det följande — och det räknades upp en otrolig mängd — skulle skrivas på stämplat papper eller pergament, och bland dessa förekommo även riddare- och kommandörsbrev. Man gjorde detta då för att skaffa staten ökade inkomster. Nu frågar man icke efter denna inkomst. Om någon, som utnämns till riddare, är i den ställningen, att han icke kan lösa sitt brev, så är han ju liksom andra medellösa berättigad att utfå det utan ersättning. De personer, som kunna styrka sin fattigdom eller vilkas fattigdom är känd, behöva icke erlægga stämpel. De som bära sina ordens- och kommandörstecken utan att ha löst ut sina utnänningsbrev visa allmänheten, att de på sätt och vis äro skatte-skolkare, och dessa bruka ju i allmänhet icke ha något större anseende.

Jag anser, att åtgärder böra vidtagas för att de, som utnämns till riddare och kommandörer, må bliva skyldiga att erlægga sina stämpelavgifter, liksom alla andra äro skyldiga att erlægga stämpelavgift på andra slag av handlingar. Andra kammaren har utan votering bifallit reservationen, och jag yrkar, att första kammaren måtte fatta samma beslut.

Herr **Wohlin**: Jag får i korthet yrka bifall till utskottets förslag. Den vinst i stämpelmedel, som skulle inflyta för den händelse att herr Roséns yrkande bifölles, är enligt min mening icke tillräckligt stor för att motivera ett bifall till detta yrkande. Därtill får jag erinra om att vissa grupper av statens ämbets- och tjänstemän, enligt tillämpliga principer för ordensutdelningarna, bruka efter vissa års väl vitsordad tjänstgöring erhålla ordensutmärkelser. Åtminstone torde detta gälla med avseende å ett par av de kungl. riddarordnarna. Ordenstecknen äro i dessa fall att betrakta såsom ett väntat erkännande åt dem för deras arbete i statens tjänst, och en utebliven orden lärer, åtminstone i vissa fall, kunna innebära en slags »prickning», om det tillåtes mig att använda detta ord. Då det nu utan tvivel finnas många tjänstemän, för vilka utlösningen av ett ordensbrev skulle bliva ekonomiskt betungande, så skulle det möjligen kunna inträffa, att vederbörandes ekonomiska ställning finge inflytande på, om han mottog en orden eller icke, ett av naturliga skäl icke önskvärt förhållande. Överhuvud får jag inlägga en bestämd gensaga mot herr Roséns yttrande i den mån detta kunde uppfattas som uttryck för åsikten, att de svenska riddarordnarna äro handelsvaror.

Jag vill icke ytterligare förlänga debatten. Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **Bergman**: Med anledning av den siste talarens anförande å utskottets vägnar vill jag såsom reservant inom utskottet säga, att denna fråga, såsom jag uppfattat densamma, icke är att betrakta som någon principfråga om ordens-

väsendets vara eller icke vara, utan som ett rent praktiskt finansspörsmål, huruvida av staten bestämda stämpelavgifter skola betalas eller icke. Det är ju därmed också i viss mån en ordningsfråga. Jag kan icke förstå, varför man i detta fall mer än i andra fall skall uraktlåta att erlægga stämpelavgifter. De utnämnda skulle säkerligen också göra det, om de blott finge en anmodan därom. Såsom det nu är, får man ju ej någon sådan, utan blott ett meddelande, att den, som önskar utlösa ordensbrev, har att erlægga stämpel. Motionen avser att i statens intresse undanröja den orsak som föranlett detta förhållande. I sådana fall, där möjligen ömmande omständigheter skulle föreligga, förefinnes ju möjlighet att befria vederbörande. Jag kan icke finna annat än att vad motionären föreslagit är fullkomligt befogat.

Jag yrkar alltså bifall till reservationen.

Herr Lindhagen: Då nu en flik av ordensväsendet här föranlett debatt, påminnes jag om gamla tider, då jag motionerade och interPELLerade om ordensväsendets avskaffande såsom den enda rationella reformen på området, en reform, som visserligen skulle göra statskassan litet fattigare, men som man ändå, enligt min mening, borde företaga. Men då vid besvarandet av en interpellation statsminister Staaft uppträdde i andra kammaren och förklarade, att ordensväsendet måste bibehållas, förlorade jag all vidare lust att hopplöst röra vid detta sakrosankta ämne.

Då nu denna fråga på visst sätt kommit upp, vill jag emellertid säga, att, om man försöker ännu mer beskatta dem, som tilldelas ordnar, de så kallade fattigare samhällsklasserna och även medelklassen kanske icke kunna motaga några ordnar, och det har jag ingenting emot. Det förefaller mig vara riktigt som herr Rosén säger, att de som utnämnas böra vara skyldiga att lösa sina utnämningssbrev. Härigenom kommer ordensväsendet att bli ett privilegium för de förmögnare samhällsklasserna och allt mer råka i misskredit. Jag skulle för övrigt önska, att ordensväsendet kunde tillföra statskassan så pass mycket bidrag, att man under tredje huvudtiteln kunde bestå sig med ett litet bidrag till fredsrörelsen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det under behandling varande betänkandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Johan Bergman m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Rosén* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 34, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Johan Bergman m. fl. vid betänkandet avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter,

Ang.
skyldighet att
lösa ordens-
utnämningss-
brev.

(Forts.)

*Ang.
skyldighet att
lösa ordens-
utnämnings-
brev.
(Forts.)*

som vill rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser.

Då herr talmannen fann tvekan kunna råda angående omröstningens resultat, verkställdes härefter votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;

Nej — 65.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 3, angående reglering för budgetåret 1925—1926 av utgifterna under riksstatens tredje huvudtitel, innefattande anslagen till utrikesdepartementet.

*Anslag till
utrikes-
departementet.*

Punkten 1.

I denna punkt hade utskottet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

- a) bestämma antalet befattningshavare å ordinarie stat för utrikesdepartementet från och med den 1 juli 1925 på under punkten angivet sätt;

- b) besluta, att frågan huruvida kanslistbefattning inom departementet skulle tillhöra den högre eller lägre lönegraden skulle ankomma på Kungl. Maj:ts prövning i varje särskilt fall,

- c) godkänna framlagd stat för utrikesdepartementet, att tillämpas från och med den 1 juli 1925.

- d) i riksstaten höja det ordinarie förslagsanslaget till departementet, nu 457,000 kronor, med 9,000 kronor till 466,000 kronor.

Herr Winberg: Herr talman! Jag har inte begärt ordet för att framställa något yrkande i den nu föredragna punkten, utan för att beröra ett par saker av mera allmän innebörd. Innan jag går in på dessa båda ärenden, må det kanske ändå tillåtas mig att i direkt anslutning till den föreliggande huvudtiteln också yttra några ord därom. Man kan naturligtvis ha delade meningar om vilka spår den senaste tidens utveckling satt i fråga om mera demokratiskt genombrott på de olika områdena. Men en sak tror jag man borde vara tämligen överens om, och det är, att dessa spår torde vara minst till finnandes beträffande vår utrikesrepresentation, i fråga om diplomaten, dess sammansättning, arbetssätt och uppträdande. Där går allting efter gamla linjer, precis som om ingenting hade inträffat, och det förefaller som om de representanter man har på olika platser i det avseendet skulle stå i rätt så dålig kontakt med förhållandena, sådana de utvecklats i det land, som de representera. Det förefaller till och med mången gång, som om de skulle lägga särskilt an på att så införliva med sig tankar, stämningar och uppfattningar i det land, där de äro representanter, att de allt för mycket förlora kontakten med det land, som de representera.

Det skulle därför vara av synnerligen stort intresse, om regeringen på detta område skulle kunna åstadkomma en liten ändring, en utluftning av den där gamla andan, som där ännu i alldeles särskild grad gör sig gällande.

Det var emellertid, som jag sade, för att beröra ett par särskilda saker som jag närmast begärde ordet. För det första skulle det vara intressant att veta, huruvida den uppgift, som varit synlig i tidningspressen är riktig eller ej, att den svenska regeringen ansett det lämpligt och nödvändigt att hos finska regeringen anhålla om ursäkt för ett yttrande, som fälldes i riksdagens andra kammar under remissdebatten — — —

Nu lät herr **talmannen** klubban falla och yttrade: Jag får fästa den ärade talarens uppmärksamhet på att det ärende vi här diskutera är frågan om anslagen till utrikesdepartementet. Jag ber honom hålla sig till sak.

Anslag till
utrikes-
departementet.
(Forts.)

Herr **Winberg**: Ja, herr talman, jag skall försöka göra det, men den sak, som jag här vill beröra, lär svårligen vid innevarande års riksdag kunna behandlas i annat sammanhang än nu vid behandlingen av tredje huvudtiteln, och därför har jag tillåtit mig något beröra den.

Enligt min mening är det en ganska betänklig åtgärd, som regeringen här vidtagit, för den händelse uppgiften är riktig. Åtgärden är betänklig för det första därför att riksdagen och dess ledamöter givetvis inte stå under regeringens särskilda överinseende i fråga om sitt arbete såsom riksdagsmän och ledamöter av riksdagen, men den är också betänklig därför att rent sakligt sett torde det, såvitt jag kan finna, knappast yttrats något annat i den svenska riksdagen om de förhållanden, som jag här avser, än vad som envar av oss kunnat ha tillfälle konstatera vara med verkligheten överensstämmande. Om så är förhållandet, är det självklart, att ett dylikt uppträdande från den svenska regeringens sida inte bara innebär en desavuering direkt eller indirekt av en eller flera ledamöter av riksdagen liksom också en indirekt desavuering av den kammars talman, som vid det tillfället inte fann anledning att göra någon erinran, utan det blir också ett direkt handtag åt regimen i det land, varom jag nu talar, mot vars handlingar uttalandet i fråga riktades och som för denna regim kommer att utgöra ett värdefullt vapen gent emot arbetarklassen i berörda land. Under sådana förhållanden är det enligt min uppfattning synnerligen betänkligt, om en arbetarregering företar något, som i sina konsekvenser och verkningar innebär detta. Det är om *den* saken.

Ser jag denna sak mot bakgrunden av vad som förekommit under den senare tiden, då det enligt min uppfattning skulle ha gällt för svenska regeringen att i en annan sak och gent emot myndigheterna i ett annat land skaffa respekt för träffade överenskommelser och gällande avtal, så finner jag, att regeringen i senare fallet, såvitt jag kan förstå, icke lyckats skaffa sig den respekt eller lagt in den energi, som skulle vara nödvändig för att åstadkomma vad jag avser. Vad jag avser är nämligen den omständigheten, att det i slutet av 1920 träffades överenskommelse mellan myndigheterna i Sverige, Estland och Ryssland rörande möjligheten för översändandet av finska politiska flyktingar från vårt land över Estland till Ryssland. Det var så, att det vid den tidpunkten rådde stor arbetslöshet i vårt land, och vi hade en massa finska politiska flyktingar, som gärna ville komma över till Ryssland. Man hade träffat uppgörelse om att de under vissa fastställda villkor skulle mottagas i Ryssland, och det gällde endast att skaffa möjlighet att skicka dem dit över Estland, då de inte kunde resa över Finland. Vid den tiden träffade som sagt den svenska regeringen en överenskommelse, att dessa politiska flyktingar på detta sätt skulle skickas över Estland till Ryssland. Sedan dess ha omkring 200 personer skickats dit över. Men det har vid två tillfällen inträffat, att de, trots träffade överenskommelser, ha häktats, när de kommo på estnisk mark. I första fallet gjordes inte någon vidare affär av saken, men då jag vände mig till de estniska myndigheterna, förklarade man, att efter vad som då inträffat, komme man att kräva, att den svenska polisen skulle bestyrka, att den person, för vilken passet utfärdats, också var densamme, som passet upptog. Detta var visserligen en avvikelse från den träffade överenskommelsen, men den svenska polisen gick med därpå, och den har sedermera utfärdat intyg om att personen var den han utgavs för att vara.

Icke förty inträffade det för något över en månad sedan, att en finsk politisk flykting häktades i Estland, och man hotade med att överlämna honom till

Anslag till
utrikes-
departementet.
(Forts.)

Finland. Det märkliga med denna sak är, att motiveringen för den vidtagna åtgärden framkom i mycket olika former. Först uppgavs det i tidningarna, att häktningen företogs, därför att han inte innehade vederbörligt pass, utan endast ett pass, utskrivet av Finlandskommittén i Sverige. Det var ett pass av den art, som hela tiden hade använts för dessa politiska flyktingars transport. När jag vände mig till de estniska myndigheterna i Stockholm, svarade de, att häktningsåtgärden vidtagits, därför att personen i fråga skulle innehåft skjutvapen, nämligen revolver. På allra sista tiden har man emellertid motiverat åtgärden med att personen i fråga skulle vara anklagad för brottslig handling i Finland. Det vill emellertid synas, som om det skulle vara en sak av synnerligen stor angelägenhet för svenska regeringen att se till, att, när man i överensstämmelse med gällande internationella författningar eller i varje fall internationell praxis rörande tillämpningen av asylrätten för politiska flyktingar träffat överenskommelser om att under betryggande former skicka dessa flyktingar till ett annat land, dessa överenskommelser också må respekteras av de parter, som varit med om att träffa desamma, på det att det ej må inträffa, att flyktingarna häktas och hotas med att bli utlämnade till det land, från vilket de nödgats fly på grund av sina politiska åsikter. I den frågan torde det vara skäl, att svenska regeringen vidtager de mest energiska åtgärder för att hävda den rätt man har, att träffade överenskommelser skola hållas.

Till sist var det också en annan sak, som jag anser mig i detta sammanhang böra vidröra, även om det givetvis inte kan bli fråga om att densamma kan bli föremål för något riksdagens beslut och naturligtvis inte i samband med det nu föreliggande ärendet. Det har under de senare åren vid upprepade tillfällen inträffat, att en kvinnlig medborgare i detta land i nog så framskjuten ställning tillåtit sig ett uppträdande och handlingar, som ibland förefallit vara av nästan för mycket utmanande form. Det förekom vid upprepade tillfällen under världskriget. Man trodde ju då, att det var omständigheter av mera tillfällig art, som inte skulle komma att återupprepas, så snart mera lugna förhållanden hade inträtt i världen. Emellertid visar det sig, att dessa saker allt fortfarande återupprepas, och det har under senare tiden visat sig, att man från det hållet har på ett mycket uppseendeväckande sätt också inblandat sig i rent partipolitiska förhållanden i ett annat land i samband med ett val av statsöverhuvud i nämnda land. Det förefaller mig som om det svenska folket — — —

Herr **talmannen**, som nu ånyo fällde klubban, anförde: Jag nödgas ännu en gång avbryta den ärade talaren. Jag kan icke tillåta hans sista uttalande passera oanmärkt. Enligt mitt förmenande är det *alltid* taktlöst och vittnande om bristande parlamentarisk ansvarskänsla, när en talare här i riksdagen tillåter sig att offentligt angripa privata åtgöranden eller uttalanden av utanför stående personer, som icke kunna försvara sig. Men dylika angrepp bli särskilt klandervärda, om de riktas mot medlemmar av konungahuset, vilka i nu berörda hänseende utan tvivel äro mera värnlösa än någon annan.

På grund härav och då dylika angrepp enligt min uppfattning stå i bestämd strid med grundlagens såväl ordalydelse som anda, får jag allvarligt uppmana herr Winberg att i sitt anförande icke vidare inblanda det ämne, på vilket han nyss ville inlåta sig.

Herr **Winberg**: Ja, herr talman, det är alldeles riktigt, att man inte skall angripa personer, som äro värnlösa, och inte angripa saker, som förekomma privat. Jag vill emellertid säga, att här är väl ändå fråga om handlingar, som inte få hänföras till vad den vanliga privata medborgaren företager sig. Om man på det hållet vill vinna sin fulla individuella medborgerliga frihet att upp-

träda som vilken annan medborgare som helst, då har man endast att ta konsekvenserna därav och återgå till privatlivet.

*Anslag till
utrikes-
departementet.
(Forts.)*

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt.

Punkterna 2—20.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till svenska föreningen för Nationernas förbund för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra anslag av 3,000 kronor.

*Anslag till
svenska
föreningen för
Nationernas
förbund.*

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återropade grunder hemställt, att riksdagen måtte, i likhet med vad som för innevarande budgetår ägt rum, till svenska föreningen för Nationernas förbund för budgetåret 1925—1926 anvisa ett extra anslag av 2,500 kronor.

Herr **Lindhagen**: Jag ber att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts proposition, som uppfört ett anslag på 3,000 kronor till svenska föreningen för Nationernas förbund.

Det är i alla fall med mycket stort intresse man denna gång tager del av statsutskottets utlåtande om anslagen till de två fredsföreningar, som omnämns här i utskottets utlåtande under punkterna 21 och 22. Under det att många hoppats, att en eventuell förändring i situationen skulle bestå däri, att den gamla stora, folkliga fredsrörelsen också finge sitt understöd vid sidan av den andra föreningen, så befinnes, att statsutskottet, som förra året enhälligt avstyrkt motionen därom, nu börjat hysa betänkligheter även emot det anslag, som hittills varit uppfört till den andra föreningen. Denna betänklighet har man givit uttryck åt dels däri att man avprutat 500 kronor på det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget — av vilken anledning detta skett vet jag icke, men det kanske är därför, att anslaget under förra året varit 2,500 kronor — dels också i att man, som sagt, uttalat en tvekan även om detta anslag. Utskottet säger likväl, att utskottet detta oaktat icke ansett sig nu böra föreslå indragning av anslaget. Detta mystiska »nu» lär, enligt vad jag under hand upplysts om, betyda, att detta anslag, icke vidare kommer att beviljas.

Då kan man fråga sig, varför denna begäran icke likaväl avslås nu. Svaret på den frågan blir, att regeringens prestige kanske skulle lida därav och att man hoppas, att detta »nu» skall innebära en uppfordran till regeringen att nästa år icke komma fram med en begäran om detta anslag och då vore ju även regeringen sauverad. Jag tycker icke det är värt att använda starka uttryck, men nog är detta en tidsföreteelse från de s. k. vågdalarnas tidsperiod, då man allt mer och mer sackar tillbaka från allt stöd åt fredsrörelsen!

Jag skall komma närmare in på denna fråga under nästa punkt i utlåtandet, men i den punkt, som nu är före, yrkar jag, herr talman, bifall till Kungl. Maj:ts proposition, vari äskas ett anslag av 3,000 kronor, och jag hoppas, att detta yrkande även vinner stöd från regeringsbärken.

Herr **Kvarnzellius**: Herr talman! Det är alldeles riktigt, vad den föregående ärade talaren förmodade, att det resultat, vartill utskottet kommit, till viss grad är en kompromiss.

Vid utskottsbehandlingen av denna fråga restes det nämligen starka röster för att man alldeles skulle avslå Kungl. Maj:ts äskande i denna del; det ansågs

Anslag till
svenska
föreningen för
Nationernas
förbund.
(Forts.)

emellertid, att man kompromissvis kunde gå med på att stanna vid samma anslagsbelopp, som för närvarande utgår. Det kan ju icke nekas till att, när man tager närmare del av omfattningen av denna förening, dess medlemsnummerär m. m., man finner, att den är av mycket blygsam karaktär. Dess program kan ju icke på långt när uppfyllas enligt det anslagsäskande, som den kungl. propositionen innebär, utan det skulle krävas mer än en tredubbling av anslaget för att programmet skulle kunna realiseras. Vid sådant förhållande ansåg sig utskottet böra stanna vid att förorda anslag till samma belopp som redan tidigare utgått, nämligen 2,500 kronor.

För min personliga del vill jag säga, att jag med jämnmood skall bära ett sådant resultat som att den kungl. propositionen i denna del går igenom, men jag har ansett mig böra anföra detta, enär det varit dessa synpunkter, som varit vägledande för utskottet. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de därunder framkomna yrkandena gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig finna den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Wohlin* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller Kungl. Maj:ts i statsutskottets utlåtande nr 3 punkten 21 behandlade framställning oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes omröstningen på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser; och befanns därvid, att flertalet röstade för nej-propositionen.

Om anslag till
svenska freds-
och
skiljedoms-
föreningen.

Punkten 22.

Uti en av herr *C. Lindhagen* inom första kammaren väckt motion (nr 174) hade hemställts, att riksdagen ville besluta att under tredje huvudtiteln till svenska freds- och skiljedomsföreningen bevilja ett extra anslag av 3,000 kronor.

Vidare hade i en inom andra kammaren av herrar *A. Andersson* i Falkenberg och *E. Ljunggren* väckt motion (nr 208) hemställts om beviljande för samma ändamål av enahanda belopp.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt, att herrar *Lindhagens* samt *Anderssons* i Falkenberg och *E. Ljunggrens* berörda motioner (I: 174 och II: 208) icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr *Lindhagen*: Kammaren har nu under den föregående punkten i detta utlåtande beviljat ett anslag av 2,500 kronor för det kommande budgetåret åt svenska föreningen för Nationernas förbund. Det är en liten förening, som

icke utvecklar någon så stor verksamhet, men som i alla fall i mån av sina krafter alltid fyller en uppgift i dessa tider, då militärfrågorna äro de främsta frågorna. Det finns således i detta anslag åtminstone en liten honnör i budgeten också för fredsfrågan.

I den nu föredragna punkten komma vi till den stora, gamla, folkliga fredsföreningen, som driver en mycket omfattande verksamhet, som har många underavdelningar och som årligen organiserar flera hundratals fredsmöten med stora omkostnader och bekymmer, en förening som även riksdagen vid enskilda tillfällen understött.

Man kan emellertid verkligen fråga sig, varför på senare tiden, år ut och år in, även vänsterregeringar framlägga propositioner om understöd åt den förra föreningen, som i själva verket är en överklassens fredsförening, under det att den stora folkliga fredsföreningen icke röner något som helst understöd ens från vänsterregeringar. Det är en ganska intressant tidsföreteelse, och den kommer nog att intaga en plats i kulturhistorien, så till vida att man av denna lilla sak kan draga mycket vittgående slutsatser om de s. k. politiska metamorfoserna.

Nu är det emellertid rätt underligt att se, hur vi fortfarande även på vänstersidan röra oss i någon mån med de gamla fanfarnerna, men aldrig numera på allvar låta dem komma till uttryck i någon handling. När det således förra året väcktes en omfattande motion, om att det i de utrikespolitiska frågorna skulle beredas större möjlighet och större utrymme för folket att kunna få en uppfattning om dem och intresse för dem och för representanterna i riksdagen att kunna få göra sig gällande samt att ett folkprogram för freden var en viktig sak såsom ett stöd för regeringarnas strävan i riktning mot freden, så svarade konstitutionsutskottet med att säga, att »det torde ej råda delade meningar om nödvändigheten, att förbundets arbete stödjdes av den allmänna opinionen i respektive länder. I all förbundets verksamhet är det otvivelaktigt av synnerlig vikt att tillse, att denna grundval för arbetet vidmakthålles». På dessa premisser avstyrkte utskottet alla åtgärder i det syftet — *alla* åtgärder av betydelse i det syftet, herr talman, *avstyrkte* utskottet! — Sådan är den politiska situationen för närvarande. Men om det nu är så viktigt, att den allmänna opinionen mobiliseras, varför hjälper man icke de ideella föreningar, som bildats för att just verkställa denna mobilisering? Hur skall man kunna åstadkomma något sådant, om statsmakterna icke också ge dessa ett handtag! Såsom jag förra året framhöll, var det icke länge sedan denna förening fick mycket stora minoriteter i yrkanden om anslag till föreningen och i andra kamraren en eller två gånger majoritet, ehuru förslaget föll i de gemensamma omröstningarna, visserligen endast på ett fåtal röster. Sedan den allmänna röst-rätten emellertid blivit genomförd och vänsterregeringar mer och mer blivit en vanlig sak, har allt intresse även för dessa ideella strävanden försvunnit. — Ja, »där ser man», som jag hör herr Enhörning säga nu, ja, där ser man! — Nej, vänsterpartierna intressera sig för överklassens fredsförening, men icke för den folkliga freds rörelsen! Det är helt enkelt, herr talman — om man nu skall använda ett lindrigt uttryck — det är *skandal*.

Nu hade man ju trott, att det skulle kunna gå för sig att få något anslag av denna riksdag till denna förening, och man trodde, när nu herrarna få frossa i sina militära bördor på olika håll och kanter, att det skulle bli någon skärv över för detta ändamål. Det uppstod också hos de för denna förening intresserade en liten förhoppning om ett lyckligt resultat därigenom att till statsutskottet i år för första gången blev uppkallad ledaren för denna stora fredsförening för att inför utskottet lämna närmare upplysningar om omfattningen av föreningens arbete o. s. v. När man nu emellertid kommer till detta utskotts- betänkande, finner man i stället för vad man väntat, att man har börjat hysa

Anslag till svenska föreningen för Nationernas förbund.

(Forts.)

Om anslag till
svenska freds-
och
skiljedoms-
föreningen.
(Forts.)

tvekan om anslaget till den förra föreningen. Jag förmodar, att denna tvekan kanske består däri, att man på vänsterhåll i alla fall börjat hysa tvekan här- om, på grund av den kritik, som riktats mot denna vänsterpartiernas ensidiga strävan att tillgodose den lilla fredsföreningen och att åsidosätta den andra. Denna tvekan har i varje fall tagit sig uttryck i ett par formuleringar i betän- kandet. Jag kan i detta sammanhang säga, att högern i denna fråga är mera renhårig. När förslaget om anslaget till den första föreningen framlades, så sade högern nej därtill, fastän det var till viss del fråga om deras eget folk, högerledamöterna i utskottet voro då reservanter, men sedan anslaget en gång blivit beviljat, ha de varit med om det. Nu tror jag, att förhållandet inom ut- skottet är sådant, att det dels är högerledamöterna i utskottet, som fullfölja sin gamla tvekan, men att därtill också kommer vänsterfolket i statsutskottet, som nu omsider också gripits av en viss tvekan, fastän på annat sätt. I stället för att understödja att det lämnas ett litet belopp såsom anslag också till denna stora förening, stödja de högerns strävan att slopa anslagen till båda förenin- garna!

I detta utlåtande har beträffande de båda ifrågavarande punkterna insmugit sig ett mystiskt ord, som kallas för »nu», som icke funnits förut i statsutskottets utlåtanden i dessa frågor. Det säges nämligen om denna lilla förening, som nu fått ett anslag beviljat, att utskottet har oaktat sin tvekan »icke ansett sig nu böra föreslå indragning av anslaget». Således kan man härav sluta sig till att man framdeles kan vänta en indragning. Om den allmänna fredsför- eningen står det däremot i utlåtandet, att »utskottet har icke funnit skäl före- liggande att nu förorda ett frångående» av den tidigare intagna avslagsständpunk- ten. I den punkten kan man således, enligt utskottets formulering, nästa gång vänta ett anslag för den stora fredsföreningen, men så lär emellertid icke vara fallet, utan detta »nu» bebådar ett fullkomligt table rase i dessa frågor, så att det endast återstår anslagen till militärväsendet och krigsföreningarna — skytteföreningarna — men icke anslagen till fredsföreningarna utom natur- ligtvis för parlamentarikernas egna föreningar.

Det gäller här en så liten sak vad summan angår och kanske även en av riksdagen föraktad sak, men bakom den döljer sig så eminent den nuvarande böljegången i det politiska livet ifrån de gamla tiderna för grundsatserna till den grundsatslösa perioden i vår politik. Därför anser jag, herr talman, hur liten minoritet som än samlas om detta anslag, att det bör, för att man skall kunna studera dessa frågor i olika tider, finnas stort fog för att även i detta fall begära namnupprop vid voteringen, vilken begäran jag sedermera kommer att framställa.

Jag ber således nu, herr talman, att få yrka bifall till min motion med en viss mindre ändring. Ehuru 3,000 kronor ju är ett mycket beskedligt be- lopp, då det gäller denna mycket stora förening, vill jag ändå, ehuru dessa två föreningar icke äro jämbördiga med avseende på verksamhet och medlems- antal, inskränka mitt yrkande till det att denna freds- och skiljedomsförening måtte anvisas ett lika stort anslag som kammaren nyss beviljat åt den andra föreningen, nämligen 2,500 kronor.

Herr **Kvarnzelius**: Herr talman! Anledningen till att statsutskottet icke kunnat biträda herr Lindhagens motion är givetvis den, att herr Lindhagen icke förebragt några nya synpunkter eller skäl utöver dem, som förelegat vid tidi- gare tillfällen, då riksdagen haft att pröva och taga ställning till förslag lik- nande detta. Utskottet har därför icke funnit anledning föreliggande att frånga den förut under många år intagna ståndpunkten.

Med anledning av vad herr Lindhagen här yttrat vill jag emellertid säga, att jag, då jag tagit ställning till dessa frågor, icke gjort detta med hänsyn till

huruvida den ena eller den andra föreningen kan anses vara mera en överklassens eller en underklassens förening. Jag tror för övrigt icke, att, när riksdagen beviljat medel till den förening, som nyss varit föremål för kammarens övervägande, det ett ögonblick varit vägledande för ledamöternas ställningstagande, vilka personer som äro medlemmar i föreningen. För övrigt är jag icke säker på att det är övervägande högermän med i svenska föreningen för Nationernas förbund. Jag har visserligen icke gått igenom medlemsförteckningarna för någondera föreningen, men jag tror, att medlemmarna i båda föreningarna äro fredssträvande individer oavsett politisk ståndpunkt. Om nu den ena föreningen fått ett anslag och den andra icke skulle få det, kan detta i någon mån bero på att de, som varit med om att bevilja den ena föreningen anslag, hava ansett, att ledningen av denna förening varit av den beskaffenheten att man velat ge denna förening ett anslag, under det att de, såsom skäl för ett vägrat anslag till den andra föreningen, kanske ansett, att ledningen i denna andra förening icke varit lika god. Jag för min del tillåter mig i det fallet att icke hava någon uppfattning alls, utan jag vill endast konstatera det faktum, att vid tidigare tillfällen, då det förekommit mera brett lagda diskussioner om dessa saker, det har rests mycket bestämda invändningar emot tendensen och ledningen hos den förening, som herr Lindhagens motion nu avsett att befrämja. Jag vill icke yttra mig om, huruvida dessa anmärkningar varit befogade eller icke, men jag tror mig kunna konstatera, att detta förhållande i hög grad varit orsaken till att riksdagen icke velat lämna anslag till föreningen i fråga. Det förhållandet, att man här icke vill vara med om detta anslag, får ingalunda läggas såsom måttstock på huruvida man är mer eller mindre freds vänlig.

Om anslag till svenska freds- och skiljedomsföreningen.
(Forts.)

Herr Lindhagen: För min del har jag icke alls gjort någon skillnad på medlemmarnas sociala ställning i de båda föreningarna, eftersom jag alltid både motionerat och yrkat bifall till förslag om anslag till båda föreningarna. Då Kungl. Maj:t nedsatt anslaget till den mindre föreningen, har jag det oaktat yrkat på ett högre anslag, fastän jag där stått ensam och icke fått någon hjälp varken av den mindre föreningens representanter i kammaren eller från regeringsmakten. Jag vill nämna, att ett yrkande i enlighet med de synpunkter, som jag nu tillåtit mig framföra, förra gången, då också ett enhälligt utskott stod emot anslaget till svenska freds- och skiljedomsföreningen, i alla fall samlade i denna kammare 51 röster emot 83.

Den siste ärade talaren har nu, utan att själv binda sig för den synpunkten, velat antyda, att kanske ledningen för den stora föreningen vore mindre god och för den mindre föreningen kanske vore bättre. Jag skall, herr talman, akta mig för att gå in på den synpunkten, ty då bleve det ord och inga visor, och det kan man icke nu besvara kammaren med. Men det är väl i alla fall så, att man har relationer, umgängeskretsar och bekantskapskretsar även i det politiska livet, som ge varandra vad man pekar på, och det skulle väl också kunna vara anledningen till den olika ställningen mellan de båda föreningarna. Den förening, om vilken det nu är fråga, har för övrigt tidigare från riksdagens sida åtnjutit tillfälliga anslag trots denna »mindre goda ledning», som den siste ärade talaren talade om, nämligen år 1910 ett stort anslag för ordnandet av den stora världsfredskongressen i Stockholm samt vidare anslag till resande av fredsmoment vid norska gränsen, och under de tre sista åren har denna förening liksom den andra av de två ifrågakvarande föreningarna av utrikesdepartementet lyckats av tillgängliga medel utverka något mindre bidrag för resor till de allmänna världsfredskongresserna, som hållas varje år. Denna förening har således icke varit alldeles övergiven av statsmakterna.

Den vill emellertid nu bara få komma i tillfälle att träda upp i jämställdhet

Om anslag till svenska freds- och skiljedomsföreningen.
(Forts.)

med den andra föreningen, och då nu herrarna särskilt säga och mena, att man skall på alla sätt arbeta på att fullkomna Nationernas förbund, så vill jag säga, att detta är ett av denna förenings livligaste strävanden. Sålunda har den under det sista året organiserat omkring 350 möten här i landet, vilket förorsakat ett oerhört arbete, men den har verkligen lyckats därmed tack vare det stöd den erhållit av sina underorganisationer, där även den frågan varit före. Ekono- mien är emellertid mycket medtagen. Jag anser därför, att den regeringsmakt, som nu talar om att folkförbundet borde uppmuntras på allt sätt, borde giva något erkännande åt ett sådant arbete. Denna förening har också gått in till regeringen med begäran om att få anslag, men den har icke bifallits, och utrikesministern läser, enligt vad som uppgivits, hava sagt till ledaren av denna förening, att statsverket icke hade råd därmed. Det kan man väl förstå vara en förevändning bara för ett avslag. När skola vi komma till den ståndpunkten, att vi tala om vår verkliga mening och uppfattning? Regeringens beslut betyder helt enkelt ett nedblickande på folkets stora organisation och ett upp- blickande till de övre tiotusendes organisation.

Herr Hellberg: Herr talman! Jag tror, att det är skäl i att man säger rent ut vad skillnaden är mellan dessa båda föreningar, som det här är fråga om, den, som nu beviljats ett understöd, och den, för vilken herr Lindhagen talar. Det är nog inte så, att den ena är en överklassförening och den andra en underklassförening och att det är därför som en olika behandling kommit dem till del. Jag tror inte heller att det är riktigt att säga, att det skulle bero på något misströende emot själva ledningen i det ena fallet, utan jag tror, att saken förhåller sig helt enkelt så att den föreningen, som stödjer den fredspolitik, för vilken svenska staten har gått in genom sin anslutning till Nationernas förbund, den anser sig staten också böra understödja, under det att den fredsföreningen, som har gjort sig till organ för en helt annan fredsverksamhet än denna, synes vara av den beskaffenheten, att den inte kan påräkna statsunderstöd.

Rent ut sagt ligger saken så, att svenska freds- och skiljedomsföreningen ju är en förening för direkt avrustning utan vidare. Att den sedermera även yrkat på stöd åt Nationernas förbund o. s. v. är en sak för sig, men själva huvud- saken för denna förening är att den verkar för en ren avrustning. Nu före- faller det mig emellertid som om denna sista strävan har en viss utopisk karak- tär, som inte alls överensstämmer med den fredsverksamhet, som i nutiden an- stränger sig för att nå praktiska resultat. Enligt min bestämda övertygelse är det inte den rätta vägen att trygga freden i världen att bara helt enkelt yrka på omedelbar avrustning, allra minst när man yrkar detta ensidigt. En annan sak vore det, om man hela världen över krävde avrustning, men när man vet, att detta inte alls är fallet, utan att till och med Nationernas förbund tänker sig att en viss rustning under den närmaste tiden kommer att bli nödvändig, sy- nes det mig vara rätt konsekvent av staten, att den stödjer den förening, som arbetar så att säga för freden på dess linjer — det är ju en lika uppriktig fredssträvan som någonsin den andra — medan staten däremot låter en förening, som arbetar på ett annat sätt, vilket ur allmän politisk synpunkt måste anses vara ett mindre välbetänkt, ett mindre till målet förande sätt, arbeta på egen bekostnad.

Naturligtvis förstår jag, att man kan hava olika uppfattning alltefter sin ståndpunkt. Herr Lindhagen, såsom ren avrustningsvän, anser naturligtvis det i sin ordning, att den föreningen, i synnerhet den föreningen kan jag säga, som strävar för avrustning, skall hava understöd. Men jag tror inte, att det rim- ligtvis kan förtänkas statsmakterna, om de inte känna sig uppfordrade att stöd- ja en freds rörelse, som man nästan kan säga i viss mån vill slå benen undan den fredsverksamhet, som statsmakterna själva företräda.

Herr Nilsson, Johan i Malmö: Herr talman! Jag ber att få inlägga en bestämd gensaga emot herr Lindhagens betraktelsesätt, då han i samband med behandlingen av detta ärende använder ordet »skandal». För min del har jag alltid ställt mig tveksam, då det gällt att bevilja anslag åt dessa fredsföreningar. Jag har nämligen ofta sett, att man håller på fredsboken med den vänstra handen, men på kanonen med den högra och att man ibland ser dem, som ganska kraftigt ansluta sig till fredssträvandena, i första ledet, då det gäller att begära ökning av militärbördorna. Att fredssträvandena nu skjutas fram i världen kraftigare än tidigare, beror troligtvis på den starka vänsterförskjutning, som under de senare åren inträffat. Jag tror, att det är den rätta vägen och att medlen böra användas för statliga strävanden i den riktningen.

Om anslag till svenska freds- och skiljedomsföreningen.
(Forts.)

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Bergman: Jag begärde ordet närmast med anledning av herr Hellbergs anförande.

Jag kan icke helt instämma i vad han sade. Han sade bland annat, att svenska freds- och skiljedomsföreningen i motsats mot den andra föreningen yrkade på fullständig avrustning, och det kunde väl gå an, sade herr Hellberg, om denna avrustning vore allmän, men propaganda för ensidig avrustning borde man icke från svenska statsmakternas sida understödja. Då ber jag få säga, att, såvitt mig är bekant, ingenting finns i svenska freds- och skiljedomsföreningens stadgar och program, som antyder, att den arbetar för just detta slags avrustning. Jag känner många medlemmar av denna förening, som icke äro anhängare av en ensidig avrustning, d. v. s. ett enda folks avrustning utan hänsyn till vad andra folk göra. De anse, att avrustningen bör ske i samverkan med andra nationer och under förutsättning att även dessa avrusta. Naturligtvis finns det också ensidiga avrustningsvänner, men det torde finnas sådana även i den andra föreningen. Under sådana förhållanden kan jag ej finna den argumentation, som herr Hellberg använde mot anslag till svenska freds- och skiljedomsföreningen, tillräckligt hållbar.

Även mot herr Kvarnzelius ber jag få säga ett par ord. Han sade, att man icke hade anfört några nya synpunkter utom vad som i fjol anförts, då man yrkat bidrag till svenska freds- och skiljedomsföreningen, och därför hade icke statsutskottet ansett sig kunna intaga en annan ståndpunkt nu än då. Jag ber då att få erinra om vad som förra gången, då saken var före, framhölls under debatten såsom en orsak till att svenska freds- och skiljedomsföreningen ej under de senare åren uppmuntrats av riksdagen. Den har ju för åtskilliga år sedan åtnjutit sådan uppmuntran och den är på sin tid stiftad av riksdagsmän. Herr Kvarnzelius gjorde vid detta tillfälle ungefär samma invändning som nu, men det anmärktes under debatten, att den utopiska ton, som gjort sig gällande i föreningens organ, under de senare åren hade blivit betydligt modifierad och förbättrad. Tidskriften sysslade nu mer med realpolitiska än med utopiska idéer. Därvid sade herr Kvarnzelius, att det ju vore glädjande, om föreningen utvecklade sig i en mer tidsenlig och förnuftig riktning, men att det under sådana förhållanden ej skadade, att den fick växa till sig litet, innan riksdagen på nytt beviljade anslag åt densamma. Nu har den sedan dess stått på ett års tillväxt, och man har, såvitt jag känner, icke hört någon invändning mot det sätt, på vilket föreningens organ utpräglats. Jag tror, att man kan säga, att tidskriften är betydligt bättre i avseende på det sätt, varpå den redigeras, än för några år sedan. Den har lärt av tidsomständigheter och förhållanden, och man kan, så vitt jag förstår, icke heller säga, att någon väsentlig skillnad råder i fråga om den principiella ståndpunkten mellan de båda föreningarna. Jag kan därför icke annat än vidhålla den ståndpunkt, jag intog i fjol. Skall

Om anslag till
svenska freds-
och
skiljedoms-
föreningen.
(Forts.)

den ena ha statsanslag, bör den andra också ha det. Det kan icke nekas, att det annars ser ut, som om den till sammansättningen så att säga något förnämare organisationen skulle gynnas på den folkligares bekostnad.

Jag yrkar sålunda bifall till herr Lindhagens förslag om ett anslag på 2,500 kronor.

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena **Undén:** I anledning av ett uttalande av herr Lindhagen ber jag få upplysa om att, då jag för min del ej ansett mig i statsverkspropositionen böra upptaga anslag åt svenska freds- och skiljedomsföreningen, har det varit ifrån den allmänna utgångspunkten, att statsmakterna ju endast i särskilda undantagsfall bevilja anslag till frivilliga föreningar, och att man särskilt under de senare åren varit synnerligen sparsam och återhållsam i fråga om dylika anslag.

Att däremot anslag begärts åt svenska föreningen för Nationernas förbund, har berott på att denna förening ansetts så till vida intaga en särställning, att svenska staten är medlem av Nationernas förbund, och att statsmakterna få anledning att taga ståndpunkt till åtskilliga frågor, som behandlas inom Nationernas förbund, varför det särskilt under de tidigare åren av förbundets verksamhet är angeläget, att upplysning sprides direkt om dessa spörsmål.

Just den omständigheten att denna förening koncentrerar sig på de frågor, som röra Nationernas förbund, har utgjort en särskild anledning att uppmuntra denna förenings verksamhet.

Herr Björkman: Herr greve och talman! Det är nog icke fallet, såsom det tycktes framgå av en föregående ärad talares anförande, såvitt jag icke missförstod honom, att svenska freds- och skiljedomsföreningen är en isolerad förening. Såvida jag icke är illa underrättad, finnes det motsvarande föreningar i rätt många andra länder. Det är nog väl i övrigt så, att så gott som allesammans i denna kammare äro fredsvänner och vilja den allmänna freden, vilja den allmänna avrustningen, även om icke alla anse tiden vara nära liggande för en sådan vitt gripande kristlig åtgärd. Men det är ju klart, att om det icke i hela världen funnes några föreningar, som hölle den allmänna fredstanken vid liv, som agiterade för densamma, bredde ut den till nya grupper av samhällsmedlemmar och sökte väcka barnens, de växande medborgarnas intresse för den allmänna fredssaken, skulle det gå som med nykterhetssaken, som också skulle avstanna, om ingen nykterhetsagitation bedrevs.

Jag menar således, att svenska freds- och skiljedomsföreningen har en stor uppgift att fylla och en uppgift, som ledsamt nog icke på de senare åren vunnit statsmakternas intresse. Men det är ingen dag för tidigt, synes det mig, att statsmakterna slå om och gå tillbaka till den gamla ståndpunkten att stödja den svenska freds- och skiljedomsföreningen.

Jag skall be att få vitsorda, vad en föregående ärad talare sagt, att de anmärkningar, som ju tidigare kommit till synes och, såvitt jag icke minner mig, även inom riksdagen framförts mot ledningen av svenska freds- och skiljedomsföreningen, icke ha hörts av på senare år. Det har icke funnits fog för sådana anmärkningar.

Det är på dessa grunder, herr greve och talman, som jag ber att få yrka bifall till det av herr Lindhagen framställda yrkandet.

Herr Lindhagen: Jag vill först med ett par ord beröra den här framförda synpunkten, att det skulle ha funnits skäl till anmärkningar mot föreningens ledning, och att riksdagen skulle ha särskilt fäst sig vid tidskriftens redigering. Saken är nog emellertid den, att riksdagens ledamöter icke ha en aning

om dessa saker. Föreningen behöver icke alls skämmas för sig, vare sig i fråga om den ledning, som funnits, eller tidskriftens redigering, ty den senare har bara fört fram vackra tankar i världen och ingenting annat. Herrarna behöva därför icke himla sig över att det skulle begåtts några gudlösa saker.

Vad angår utrikesministerns påstående, så tror jag, att det är riktigt, som han säger, fastän han förut uppgav, att det icke fanns pengar. Det kanske var ett svepskäl, och det gläder mig därför uppriktigt, att herr Hellberg och herr Nilsson från Malmö nu börjat framföra några reella skäl för sin ståndpunkt. Jag skall strax komma till dem. Utrikesministern sade, att man i allmänhet icke beviljar sådana föreningar anslag, och att man därför ej bör göra det i detta fall. Jag får verkligen säga, att när man får en vänsterregering, skall den icke gå i ledband av vad de gamla regeringarna brukat göra, utan då vänta vi oss något nytt; då vänta vi oss anslag också till det, som icke förut tillgodosetts, men som förtjänar det. Då han säger, att riksdagen är ytterst sparsam med att anslå medel till föreningar, så upprepar jag för hundra gången, att man beviljar gladeligen 500,000 kronor, vilket icke är småmutor, till krigsföreningar. Men man vill icke veta av, att en enda skärv faller från det rikt dukade bordet till fredsföreningarna, utan man vågar sig till och med på att avslå förutvarande anslag.

Nu äntligen började herr Hellberg avslöja något av vad som kunde ligga under detta, men jag tror ej, att det är det, som kommer att ligga under riksdagens bifall eller avslag, ty riksdagen är inte inne i dessa frågor utan följer sina auktoriteter i det stora hela. Det är möjligt, att det på många håll förhåller sig så, som herr Hellberg öppet blottade, och det är bra, att vi äntligen få höra sanningen och att den inte skyles med förevändningar. Det var det, att denna förening — tänk vilken förskräcklig sak — arbetar för att sprida bland folket uppfattningen, att människorna borde avväpnas. Det är att slå fötterna undan statsmakterna, sade herr Hellberg. Stackars statsmakter, om de stå på så klena fötter. Men å andra sidan är det väl egentligen kristendomen, herr Hellberg, som vi påstå skulle vara grundvalen för staten, spridandet av fredstanken, så att vapnen omsmidas till plogbillar. Och om det icke finnes någon rörelse i landet, som arbetar för den saken, lär väl icke den stackars staten någonsin komma på ben, som hålla någonting, utan då kommer allting att sammanstörta i katastrofer.

Vi behöva icke vara rädda för att fredsföreningarna, som sprida dessa tankar, skola undergräva partimotionerna i försvarsfrågan. Den senare går sin gång ändå, och ni har makten, äran och härligheten. Men det är de små krafterna, som skola lägga grunden till framtidens samhälle, och det ligger en ofantlig makt på att riksdagen ej försummar dessa krafter och icke dekapiterar dem till att bli bara nummer även de, som i valrörelsen och den allmänna diskussionen ha att välja mellan ett Hellbergsförslag, ett Ekmansförslag, ett socialdemokratiskt förslag, ett högerförslag och ett bondeförslag. Inte kan man bygga upp någon framtid på sådana distinktioner.

Jag talade om kristendomen. Att vägra anslag till denna förening och samtidigt predika en allmän kristendom är en svår motsägelse. Men saken är väl den, att stat och kommun bevilja anslag endast för upprätthållandet av »den rena evangeliska läran», som ingen människa har behov av mer än — statsråden! Men däremot ha alla behov av kristendomen, som ännu ej införts i landet. Här är det nu bara fråga om en liten ansats till att få oss med i något arbete för ett sådant strävande.

Ja, herr Nilsson har inte alls reda på föreningen. Det förlåter jag honom så ofantligt gärna. Han kunde aldrig rösta för anslag till fredsföreningar, ty enligt hans högst underliga erfarenhet bestå de till stor del av sådana

Om anslag till svenska fredskiljedomsföreningen.
(Forts.)

Om anslag till
svenska freds-
och
skiljedoms-
föreningen.
(Forts.)

människor, som tala fredens tankar, men samtidigt hålla handen på kanonen och förorda ökade rustningar.

Nu vill jag också säga, att när herr Hellberg, såsom vi politici metodiskt göra för att understryka vår opinion, sade, att denna förening »huvudsakligen» arbetade för avrustning — en sak, varom herr Hellberg inte har den ringaste kännedom — så tillade han i alla fall för att göra intryck på kamraren, att den inte arbetade för en fullständig avrustning i hela världen. Men i denna stora fråga om avrustning, som tagits upp av denna förening, finnes det många olika meningar, herr Hellberg, så att herr Hellberg kan glädja sig åt, att det är ett ganska splittrat rike. Vad vi i alla fall böra sträva för är att sprida idén om människornas avvärning i hela världen. Det är på det viset huvudsyftet kan nås, men, som sagt, är herr Hellberg rädd för sitt militärförslag och att staten skall sammanstörta, om man riktar blicken längre, då förstår jag också, att han måste taga avstånd från detta lilla beskedliga anslag, till vilket jag fortfarande yrkar bifall.

Herr Hellberg: Jag kan försäkra herr Lindhagen, att jag inte alls är bekymrad för mitt lilla härordningsförslag, vars öde dessutom nog redan kan anses avgjort. Jag kan emellertid inte låta bli att säga rent ut, att herr Lindhagen gör sig sina uppgifter alltför lätta. Han bara pekar på idealet och säger: Vi gå den raka vägen dit och bry oss inte om något annat! Jag undrar, vart det leder. Det låter utomordentligt storartat, det är så djävt och oförväget, men vad blir resultatet?

Jag har den uppfattningen, det säger jag uppriktigt, att man för närvarande inte tjänar fredens sak med att utan vidare avrusta. Det är att göra sig värnlös för vilken situation som helst. Jag kommer kanske att tala om det, när vi komma till försvarsfrågan, så att jag skall inte närmare gå in på det. Men jag tror inte, att man gagnar fredens sak mycket genom detta. Ty det är inte så, det må ingen inbilla sig, att man i allmänhet tycker, att det folk, som avrustar, är ett idealfolk, som bara lever för idéerna och inte för något annat. Det kommer nog att tydas på annat sätt. Det kommer att tydas så: här är ett folk, som i denna farofyllda tid inte bryr sig om sin frihet och sin självständighet. Det har kanske inte herr Lindhagen tänkt på, men det är tyvärr fallet, att världen inte består bara av idealister. En enstaka individ kan möjligen, såsom kväkarna en gång i världen gjorde, gå vapenlös i den wildmark, som världen är, omgiven av rövare och banditer, men det kan inte en stat. Gandhi har försökt det i Indien, men jag tror, att han misslyckats ganska kapitalt. Därför får jag säga, att jag tycker, det är litet för mycket begärt av samhället, att det skall stödja en sådan, jag säger rent ut, utopisk rörelse, som detta är.

Nu säger herr Lindhagen: Herr Hellberg har inte reda på om det verkligen drives propaganda för en ren avrustning eller ej. Ja, det kan vara sant. Jag har inte gjort någon närmare undersökning om detta, men jag har fått det intrycket t. ex. av den s. k. vita generalens propaganda för denna förening — han var hemma i Värmland en gång och talade för hundratals personer på olika håll, och jag fick det intrycket, att han reste för svenska freds- och skiljedomsföreningen och verkade för dess syften. Jag tror, att om man också säger, att man inte i princip verkar bara för avrustning, så är det dock i praktiken faktiskt så.

Det finnes, som sagt, mycket olika sätt att verka för freden. Om man tager ett praktiskt land, som England i allmänhet anses vara, så visar det sig, att den där bestående föreningen för Nationernas förbund nått en alldeles enorm anslutning. Varför det inte är så i Sverige, kan jag i detta ögonblick inte säga, men det lär i alla fall faktiskt vara så, att nämnda förening, som så-

lunda arbetar på en praktisk väg för att under nuvarande situation på bästa sätt kunna främja freden, har i detta i eminent grad praktiska land bland alla fredsvänner vunnit en oerhörd anslutning. Och jag har för min del verkligen den uppfattningen, att skall man komma någon vart i fredssaken, räcker det inte bara med att hissa upp avväpnings vita fana och sedan bara gå rakt fram utan att se varken till höger eller vänster.

Om anslag till svenska freds- och skiljedomsföreningen.
(Forts.)

Jag vill försäkra herr Lindhagen, att jag är lika god fredsvän som han. Jag har utstått ganska svåra påkänningar för fredssaken, exempelvis 1905, och den ställning, jag intog då, vidhåller jag ännu. Men man lär av erfarenheterna. Det är lätt att säga tulipanaros, men görna! Det är det, man upphörligt här i livet får lära sig, när det rör sig om svåra saker, att det, om man vill arbeta för ett stort mål, inte bara gäller att peka på det målet, utan det gäller att anstränga sig efter bästa förmåga för att finna de verksammaste medlen för att under de bistra förhållanden, man lever i, kunna främja detta höga mål.

Rop på proposition hördes nu.

Herr Lindhagen: Jag beklagar kammaren, som redan beviljat anslaget till den lilla föreningen, ty även där finns det folk, som propagera för avrustningen, så att där har således kammaren så att säga blivit förd bakom ljuset. Jag är själv medlem av den föreningens styrelse! Det var en hygglig byråchef, som en gång föreslog mig på ett möte och som tyckte, att den meningen, som han sade, väl också borde vara representerad. Därför kom jag in, ehuru jag inte tror, att ledningen var så nöjd med det, ledningen som hade den uppfattning, som herr Hellberg har, att man bara får föra fredens talan i princip, men att man egentligen bara skall tala om en mening, nämligen ett partiellt krigsväsen.

Här är det emellertid yttrande- och tankefrihet, och det finnes många olika meningar. Men om herr Hellberg säger, att det är farligt, oriktigt och opraktiskt, att man, samtidigt som man verkar för dagens politik, också söker lägga en något fastare grund i folkets sinne för en mera bärande och ideell fredspolitik, tillåter jag mig, till den kraft och verkan det kan ha, framhålla, att herr Hellbergs ståndpunkt är ofantligt opraktisk.

Man »tager det för lätt», om man talar om att världen bör avväpnas, och om man förordar, att världen bör bli av med militärväsendet, är det att »taga saken för lätt». Här beviljas ju även, herr Hellberg, anslag till en religion, som visserligen predikar den rena evangeliska läran, men som även har en myckenhet andra saker på sitt principprogram. Det är kanske också att taga saken för lätt att fordra efterlevnad av ett bud såsom detta: »Älska din medmänniska såsom dig själv!» och »Vad I viljen att människorna skola göra eder, det gören I ock dem» o. s. v. Kan man bevilja miljoner för predikandet av sådana läror, kan man också bevilja 2,500 kronor åt dem, som vilja, att människorna skola avväpnas, vilket nog är lättare att genomföra än det förra.

Ja, att denna förening i England är så stor, beror väl inte bara på det större intresset, utan på att man sammanslagit alla föreningarna där, och jag tycker, att man borde göra det här också. Det har gjorts framställning just till den andra, den lilla föreningen därom, men den har avböjt.

Herr Hellberg: Den har ju herr Lindhagen med sig!

Ja, det är ett sådant undantag, som tolereras, för omväxlings skull.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Nilsson, Johan i Malmö: Endast ett par ord!

I mitt förra anförande framhöll jag, att många av de fredssträvare, som stå i freds-föreningar och tala vackert om fredsidén, ofta stå i främsta ledet, då

Om anslag till svenska freds- och skiljedomsföreningen.
(Forts.)

det gäller att ropa på ökade militärbördor. Herr Lindhagen gjorde en gest mot huvudet, som skulle betyda, att det var ett besynnerligt resonemang, men jag skulle vilja ge herr Lindhagen det rådet att studera många av de listor för insamling, som kringsändas just i dessa dagar. Då skall han få se, att många, som tala vackert om fredsidén, hålla på att man skall rusta mycket mera, än vi på vänstersidan önska göra. Detta studium skall säkerligen ge herr Lindhagen den uppfattningen, att min här framställda anmärkning är fullt riktig.

Herr Lindhagen: Jag kan inte svara på detta, ty jag har aldrig märkt något sådant på alla de möten och sammankomster, jag varit med om.

Den uppfattning, som herr Nilsson gör gällande, betyder, att herrarna böra avslå detta anslag, därför att fredsföreningen — verkar för mycket för anskaffande av kanoner, under det att herr Hellberg yrkat avslag, därför att föreningen ej befrämjat ett slikt anskaffande.

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på bifall till den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen med den ändring, att anslagsbeloppet bestämdes till 2,500 kronor; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Lindhagen begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 3, punkten 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles den av herr Lindhagen i ämnet väckta motionen med den ändring, att anslagsbeloppet bestämmas till 2,500 kronor.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen efter förnyad uppläsning anslagits, verkställdes till en början omröstning på det sätt, att efter särskilda uppmaningar av herr talmannen först de ledamöter, som ville rösta för ja-propositionen, och därefter de ledamöter, som ville rösta för nej-propositionen, reste sig från sina platser. Herr talmannen förklarade därpå, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Lindhagen begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst namnupprop; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 84;

Nej — 32.

Punkterna 23—29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 76, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt provisorisk giltighet av avlöningsreglementet den 29 juni 1921 för officerare och

underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid armén och marinen;

nr 77, i anledning av väckt motion angående grunderna för två fabriks-skrivares och en tygskrivares uppflyttande i högre löneklass;

nr 78, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inköp m. m. av en oljeförrådsanläggning å Fjäderholmarna;

nr 79, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående disponerande av vissa medel för inläggande av nytt matsalsgolv i kasern III å Skeppsholmen;

nr 80, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för flagg-maskinisten R. L. Sjöberg och underofficeren av andra graden J. E. Fredin från skyldighet att gälta vissa skadeståndsbelopp; samt

nr 81, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställningar rörande anslag till pensionsstyrelsen och dess verksamhet m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr 82, i anledning av väckt motion om sänkning av räntan å lån från lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby.

*Ang. räntan
å lån från
lånefonden för
tjänstemanna-
samhället i
Mörby.*

Uti en inom första kammaren av herr *T. Julin* väckt motion, nr 110, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, hade hemställts, att riksdagen ville besluta, att räntan å lån, vilka i anslutning till beslut av 1920 års riksdag angående upplåtande av nya tomtområden lämnats från lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby, dels såsom byggnadslån, dels såsom lån för anläggningar av vägar och rörelningar, måtte nedsättas för statstjänstemän från 5 till 4 procent och för icke statstjänstemän från 6 till 5 procent samt att denna nedsättning måtte bliva gällande från och med den 1 januari 1925.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att herr Julins i ämnet väckta motion icke måtte av riksdagen bifallas.

Herr **Julin**: Jag är icke så särdeles bortskämd, när det gäller behandlingen av mina motioner, så att när jag som nu fått en motion avstyrkt med en välvillig motivering, anser jag mig ha kommit ganska långt i jämförelse med vad jag är van vid.

Denna fråga är icke uppe för första gången. Redan vid 1923 års riksdag beslöts, att räntan för lån ur statens bostadslånefond skulle för tiden från och med den 1 januari 1923 tillsviðare utgå efter 4 procent mot tidigare 5. Då förelåg en motion från min sida, vari hemställdes, att samma förmån även skulle medgivas för lån ur lånefonden för tjänstemannasamhället vid Mörby. Det årets statsutskott avstyrkte min framställning utan någon motivering, och motiveringen för avslaget kom fram först i debatten, och det visade sig då bero på en missuppfattning av vederbörande egnahemsförenings ställning till det förslag, som jag lagt fram. När jag nu fört fram det på nytt, har jag varit angelägen att undanröja missförståndet, och jag har i min motion visat, att den egnahemsförening, som det nu närmast gäller, helt och hållet står på min sida. Statsutskottet ställer sig som sagt välvillig till motionen, men avstyrker den likvisst på formella skäl. Alltjämt åberopas det formella skälet, att man icke känner vederbörande egnahemsförenings och denna gång också icke heller vederbörande myndigheters ståndpunkt i frågan. På samma gång som jag måste beklaga, att jag icke lyckats övertyga statsutskottet om föreningens

Ang. räntan
å lån från
lånefonden för
tjänstemanna-
samhället i
Mörby.
(Forts.)

ståndpunkt, får jag också beklaga, att icke statsutskottet vela göra sig den mödan att genom en remiss på något sätt skaffa sig besked om vederbörande myndigheters ståndpunkt.

Då emellertid statsutskottets uttalande går i den riktningen, att det ger en anvisning på, hur man bör föra fram frågan till ett annat år, får jag väl vara belåten, och jag tror mig kunna försäkra, att vederbörande förening skall giva sin mening än starkare till känna än nu.

Jag har intet yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 83, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall medgiva lindringar i villkoren för lån från fonden för torvindustriens befrämjande;

nr 84, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av förfallna räntor å statslån till järnvägsaktiebolaget Borgholm—Böda; samt

nr 85, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till lån till föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina m. m.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets betänkanden:

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter ävensom en i ämnet väckt motion; och

nr 36, i anledning av väckta motioner angående ändring av gällande bestämmelser rörande lokalbefordran av post.

Vad utskottet i dessa betänkanden hemställt bifölls.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 164, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter Anna Karolina Sillén;

nr 165, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utförande av vissa nybyggnads- och förbättringsarbeten beträffande ekonomibyggnader vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister;

nr 166, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under andra huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag dels till hyra m. m. för uppfostringsanstalt för minderåriga kvinnliga förbrytare, dels ock till bespisning och beklädnad m. m. åt elever vid dylik anstalt; samt

nr 167, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till uppförande av och driftskostnaderna vid en för Norrbottens län avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (centralsanatorium).

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till privatläroverken m. m. jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner;

sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 2 §§ i förordningen den 18 juli 1913 angående statsverkets fond av rusdrycksmedel, m. m. ävensom i ämnet väckta motioner;

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av vissa bidrag till kostnaderna för domsagornas förvaltning ävensom i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr 45, i anledning av riksdagens revisorers redogörelser för vissa enskilda, med statslån understödda järnvägsaktiebolags räkenskaper;

nr 46, i anledning av väckt motion om ersättning åt vissa personer för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig; och

nr 47, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 44, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om uppflyttning i högre lönegrad av skrivbiträdesbefattningarna vid riksbankens huvudkontor;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 25, i anledning av väckta motioner angående expropriationslagstiftning för främjande av kolonisationen dels i Norrland och Dalarna och dels i södra och mellersta delarna av riket;

nr 26, i anledning av väckta motioner angående lagstiftning om tillhandahållande av tomtmark för nya bostäder m. m.;

nr 27, i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen om rätt i vissa fall för nyttjanderättshavare att inlösa under nyttjanderätt upplåtet område; och

nr 28, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser med avseende å upphävande av lagen den 5 juni 1909 om uteslutande tills vidare av rätten att erhålla laga skifte inom vissa områden dels ock en i ämnet väckt motion; samt

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnandet av en allmän jordbruksräkning under 1925 ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd åt föreningar för jordbrukskredit ävensom i ämnet väckta motioner;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändrad disposition av det å 1915 års riksstat uppförda anslaget till hydrografisk-biologiska undersökningar i Atlantiska oceanen;

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare statsunderstöd till Sävveåns regleringsföretag;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lindring i betalningsvillkoren för lån från dräneringsfonden;

nr 61, i anledning av väckt motion om vidtagande av åtgärder för laxfiskets upphjälpande;

nr 62, i anledning av väckt motion om ändring i återbetalningsvillkoren för ett Harads elektriska belysningsförening u. p. a. från kraftledningslånefonden beviljat lån;

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avlöningsförmåner m. m. åt vissa kronojägare i Villingsbergs revir;

nr 64, i anledning av väckta motioner angående ordnande av frågan om vissa strandägares rätt till fiske m. m. i vid avvitrningen inom Västerbottens läns lappmark undantagna vattenområden;

nr 65, i anledning av väckta motioner om åtgärder till förekommande av älgars skadegörelse å ungskog och växande gröda samt om beredande av gottgörelse för av älgar förorsakad skada å växande gröda; och

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 206, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar jämte en i ämnet väckt motion.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 1.22 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.

Fredagen den 15 maj.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

Justerades protokollen för den 9 och den 12 innevarande månad.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 10 A, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande utgifterna för budgetåret 1925—1926 under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till handelsdepartementet;

nr 172, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av Skara—Timmersdala järnväg m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr 173, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte huvudtiteln gjorda framställning angående anslag till medicinalstyrelsen;

nr 174, i anledning Kungl. Maj:ts proposition angående användande av överskott i Djurgårdskassan till säkerställande under år 1926 av Ulriksdals kungsgårds förvaltning och drift;

nr 175, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anordnande av oljeeldning å jagarna Wrangel och Wachtmeister;

nr 176, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för sergeanten vid Livgardet till häst G. P. E. Andéhn från viss ersättningsskyldighet;

nr 177, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för skräddarmästaren Ture Alfred Dahlström från skyldighet att gälda visst skadeståndsbelopp; samt

nr 178, i anledning av Kungl. Maj:ts under sjätte huvudtiteln gjorda framställningar om anslag dels för anläggning av ödebygdsvägar dels ock för ersättning åt direktionen för statens järnvägars änke- och pupillkassa för vissa postavgifter.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 179, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 193, 194, 195 och 212 §§ utsökningslagen m. m.;

nr 180, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 och 14 §§ i lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning; samt

nr 181, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag dels till lag angående särskilda lönetillägg (ödebygdstillägg) vid vissa prästerliga befattningar inom Härnösands och Luleå stift dels ock till lag angående anlitande av kyrkofonden för uppförande av prästgårdar inom vissa delar av Härnösands och Luleå stift.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 182, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner med förslag till dels lag angående ändrad lydelse av §§ 37 och 49 i förordningen den 23 maj 1862 om kommunalstyrelse i Stockholm och dels lag angående ändrad lydelse av § 3 i lagen den 15 maj 1903 angående folkskoleväsendet i Stockholm.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 192, angående ändring av rubriken 1294 i gällande tulltaxa;

nr 193, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

nr 194, i anledning av väckt motion om utredning och förslag angående skyldighet för svenska medborgare, som mottaga utnämning till riddare och kommandörer av ordnar, att lösa utnämningens brev och erlagga härför stadgad stämpelavgift; samt

nr 195, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter ävensom en i ämnet väckt motion.

Anmälades och bordlades

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § i lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring; och

bevillningsutskottets betänkande nr 40, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å stärkelse.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran statsutskottets utlåtande nr 88, sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande nr 1.

sammansatta stats- och första lagutskottets utlåtande nr 2 samt bankoutskottets utlåtanden nr 45 och 46.

Vid föredragning av bankoutskottets memorial nr 47, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut beträffande bankoutskottets utlåtande nr 44, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om uppflyttning i högre lönegrad av skrivbiträdesbefattningarna vid riksbankens huvudkontor, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Föredrogos, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran andra lagutskottets utlåtanden nr 25—28 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 56—66.

Herr *Jönsson* avlämnade en av honom m. fl. undertecknad motion, nr 300, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående understöd av statsmedel i vissa fall på grund av förluster, förorsakade av mul- och klövsjukeepizootien inom landet.

Motionen hänvisades till jordbruksutskottet.

Herr **andre vice talmannen** erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag får hemställa, att kammaren måtte besluta, att statsutskottets utlåtande nr 87 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid rikets universitet samt karolinska mediko-kirurgiska institutet ävensom åtskilliga i ämnet väckta motioner och samma utskotts utlåtande nr 88, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till privatläroverken m. m. jämte åtskilliga i ämnet väckta motioner i nu angiven ordning uppföras främst bland två gånger bordlagda ärenden på föredragningslistan för morgondagens plenum.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 3.47 e. m.

In fidem
G. H. Berggren.